

Kohtuasi C-385/20

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

12. august 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Juzgado de Primera Instancia n.º 49 de Barcelona (Barcelona esimese astme kohus nr 49, Hispaania)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

7. juuli 2020

Hagejad:

EL

TP

Kostja:

Caixabank, S. A.

Põhikohtuasja ese

Ebaõiglased tingimused müüja või teenuste pakkuja ja tarbija vahel sõlmitud lepingutes – Kohtus tühiseks tunnistamine – Menetluskulud – Menetluskulude kindlaksmääramine

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Menetluskulude kindlaksmääramist käsitlevate riigisiseste õigusaktide ja kohtupraktika koosõla nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiviga 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes. Õiguslik alus on ELTL artikkel 267.

Eelotsuse küsimused

1. On vaja kindlaks teha, kas tsiviilkohtumenetluse seaduse (Ley de Enjuiciamiento Civil, edaspidi „LEC“) artikli 251, artikli 394 lõike 3 ja artikli 411 kohtulik tõlgendus, mis on antud 1. oktoobri 2019. aasta dekreediga ja mille kohaselt samastatakse hagihind kohtuasja majandusliku huviga ja mis seega vähendab tasu, mida tarbija maksis oma advokaadile kindla summa alusel (18 000 eurot), mis on seadusega kindlaks määratud üksnes summa puhul, mille suurst ei saa kindlaks määrata, ja mitte kindlaksmääramata summa puhul, on vastuolus direktiivi artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1, kuna tarbijale ei saa taastada faktilist ja õiguslikku olukorda, milles ta oleks, kui nimetatud lepingutingimust ei oleks olnud, vaatamata sellele, et kohus on tarbija kasuks teinud otsuse, milles tunnistati lepingutingimus ebaõiglaseks, ja kuna ei kõrvaldata kulude piiramisega seotud ebamõistlikku menetlusnõuet, mis tagaks tarbijale tema õiguste kasutamiseks sobivamad ja tõhusamad vahendid.

2. Kas LEC artikli 394 lõige 3 on iseenesest vastuolus direktiivi artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 ning muudab selle direktiiviga tarbijatele antud õiguste kohtuliku kasutamise võimatuks või ülemäära raskeks, kuna selle artikliga tarbijale kehtestatud piirang, mis seisneb selles, et tarbija peab kandma osa oma kohtukuludest, tähendab, et ei saa taastada faktilist ja õiguslikku olukorda, milles tarbija oleks, kui sellist lepingutingimust ei oleks olnud, vaatamata sellele, et kohus on tarbija kasuks teinud otsuse, milles tunnistati see lepingutingimus ebaõiglaseks, ja kuna ei kõrvaldata kulude piiramisega seotud ebamõistlikku menetlusnõuet, mis tagaks tarbijale tema õiguste kasutamiseks sobivamad ja tõhusamad vahendid.

Viidatud liidu õigusnormid

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes. Kahekümne neljas põhjendus, artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1.

Euroopa Kohtu 9. detsembri 2003. aasta kohtuotsus (C-129/00, ECLI:EU:C:2003:656); 5. detsembri 2013. aasta kohtuotsus (C-413/12, ECLI:EU:C:2013:800, punkt 30); 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus (C-154/15, ECLI:EU:C:2016:980, punktid 53–56 ja 61) ning 13. septembri 2018. aasta kohtuotsus (C-176/17, ECLI:EU:C:2018:711).

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

Tsiviilkohtumenetluse seadus (Ley de Enjuiciamiento Civil):

„Artikkel 243. Kohtukulude kindlaksmääramise tava

1. Kõigi menetluste ja kohtuastmete puhul määrab kohtukulude jaotuse selle kohtu kohtusekretär, kus on vastavalt menetlus toimunud või mis on hagi menetlenud, või vajaduse korral täitemenetluse eest vastutav kohtusekretär.

[...]

Kohtusekretär vähendab advokaaditasusid või teiste kutsealade esindajate tasusid, mille suhtes ei kehti kulude või tasude skaala, kui nõutud tasud ületavad artikli 394 lõikes 3 sätestatud piirmäära ja kui menetlusosalist, kellelt kohtukulud välja mõistetakse, ei ole tunnistatud pahatahtlikuks.“

„Artikkel 394. Esimese astme kohtukulude välja mõistmine

1. Tuvastusmenetlustes kannab esimese kohtuastme kulud pool, kelle kõik nõuded jäeti rahuldamata, välja arvatud juhul, kui kohtu nõuetekohaselt põhjendatud hinnangul tõusetus kohtuasjas tõsiseid kahtlusi faktilistes või õiguslikes küsimustes.

[...]

3. Kui kohtukulud jäetakse käesoleva artikli lõike 1 kohaselt kohtuvaidluse kaotanud poole kanda, võib viimast kohustada maksma advokaaditasusid või teiste kutsealade esindajate tasusid, mille suhtes ei kehti kulude või tasude skaala, vaid kuni kolmandiku ulatuses hagihinnast igale menetlusepoolele, kelle kasuks on selline otsus tehtud; selleks hinnatakse nende nõuete suuruseks, mille suurust ei saa kindlaks määrata, 18 000 eurot, kui kohus ei otsusta kohtuasja keerukuse tõttu teisiti.“

„Artikkel 251. Nõude suuruse kindlaksmääramise eeskirjad

Nõude suurus määratakse kindlaks nõude majandusliku huvi põhjal, mis arvutatakse välja järgmiste eeskirjade järgi:

1. Kui nõutakse kindlat rahasummat, on nõude suuruseks see rahasumma, ja kui hagihind ei ole kas või suhteliselt kindlaks määratud, loetakse nõuet kindlaksmääramata suurusega nõudeks.

[...]

8. Kohtuasjades, mis puudutavad võlaõigusliku õiguse olemasolu, kehtivust või õigustumõju, arvutatakse nende väärtus välja kogu võlgnetava summa järgi, isegi kui seda makstakse osamaksetena. Seda hindamiskriteeriumi kohaldatakse menetlustes, mille ese on võlaõigusliku õiguse või isikuõiguse loomine, muutmine või lõpetamine, mõni muu käesoleva artikli eeskiri ei ole kohaldatav.“

„Artikkel 253. Nõude suuruse väljendamine

[...]

3. Kui hagejal ei ole nõude eseme majandusliku huvi puudumise tõttu võimalik nõude suurust isegi suhteliselt kindlaks määrata, sest seda huvi ei ole võimalik välja arvutada ühegi nõude suuruse kindlaksmääramise õigusnormi alusel, või kuna isegi juhul, kui on olemas kohaldatav arvutuseeskiri, ei olnud seda võimalik nõude esitamise ajal kindlaks määrata, menetletakse nõuet tavamenetluse korras.“

„Artikkel 411. Kohtualluvuse püsivus

Pärast menetluse algatamist toimunud muutused seoses poolte hariliku viibimiskoha, vaidlusaluse asja olukorra ja menetluse esemega ei muuda kohtualluvust ega pädevust, mis määratakse kindlaks selle põhjal, mis on poolelioleva kohtuasja algushetkel tõendatud.“

Põhikohtuasja asjaolude ja menetluse kokkuvõte

- 1 EL ja TP (edaspidi „hagejad“) esitasid eelotsusetaotluse esitanud kohtule hagi nõudega tunnistada osaliselt tühiseks laenuleping, mille nad olid sõlminud hüpoteegi tagatisel pangaga CaixaBank, S. A. (edaspidi „kostja“).
- 2 Hagiavalduse nõude suurust puudutavas osas märkisid hagejad, et see on kindlaks määramata vastavalt tsiviilkohtumenetluse seaduse (edaspidi „LEC“) artiklile 253. Kohtusekretär märkis hagi menetluse võtmise määruuses järgmist: „hageja märkis vastavalt LEC artikli 253 lõike 2 nõuetele menetluse laadi kohta, et hagi hind on kindlaks määramata, mistõttu tuleb kohtuasja menetleda tavamenetluse korras vastavalt LEC artiklile 249“.
- 3 Eelotsusetaotluse esitanud kohus tegi 29. novembril 2018 otsuse, milles tunnistas hüpoteegi tagatisega laenulepingu osaliselt tühiseks valuutat puudutavate tingimuste osas ning mõistis kohtukulud välja kostjalt.
- 4 Pärast lepingutingimuse ebaõigluse tõttu kohtus tühiseks tunnistamist algatati eraldi menetlusküsimus menetluskulude kindlaksmääramiseks, mida viib läbi kohtusekretär. Viimane rahuldab 1. oktoobri 2019. aasta määrusega kostja esitatud kohtukulude kindlaksmääramise taotluse. Nimetatud määruuses leiti, et summa, millest lähtuvalt tuleb kindlaks määrata hageja advokaaditasu osa, mille peab tasuma kostja, on 30 000 eurot ning et summa, millest lähtuvalt tuleb kindlaks määrata esindaja tasu, on 18 000 eurot. Hageja advokaadi tasu osas tulenevad need summad Barcelona advokatuuri suuniskriteeriumide 15. kriteeriumist, mis puudutab kindlaks määramata suurusega kohtuasju, ja esindaja tasude osas LEC artikli 394 lõikest 3.
- 5 Hagejad esitasid 1. oktoobri 2019. aasta määruse peale eelotsusetaotluse esitanud kohtule edasikaebuse, kuna nad leiavad, et riigisisised õigusaktid ja kohtupraktika, millel see määrus kohtukulude kindlaksmääramiseks põhines, on vastuolus liidu õigusnormidega, mis käsitlevad ebaõiglasi lepingutingimusi.

- 6 Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kahtlusi selle kaebuse lahendamise suhtes, otsustas ta menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule käesoleva eelotsusetaotluse.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 7 Hagejad leiavad, et käesolev eelotsusetaotlus on tarbijakaitse tagamiseks keskse tähtsusega. Kulude kvalifitseeritud vähendamine olenevalt kohtuvaidluse majanduslikust huvist (kindlaks määratud või algusest peale kindlaks määramata) läheb tema arvates vastuollu tõhususe põhimõttega, kuna need kulud on tarbija jaoks märkimisväärne pingutus, ning rikub ka direktiivi 93/13/EMÜ artikli 6 lõikes 1 sätestatud põhimõtet, et ebaõiglased lepingutingimused ei ole siduvad, kuna sellega on lubatud jätta tarbija kanda kohtukulud menetluses, milles on tunnistanud lepingutingimus ebaõiglaseks. Nad viitavad Euroopa Kohtu 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuse Gutiérrez Naranjo jt (C-154/15, ECLI:EU:C:2016:980) punktile 61, milles tuvastati, et tarbijale ei tohi olla tagajärgi, mis tähendab „selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamis[t], milles ta oleks olnud selle lepingutingimuse puudumisel“.
- 8 Lisaks on hagejad seisukohal, et selline vähendamine võib põhjustada diskrimineerimist võrreldes teiste tarbijatega, kelle suhtes ei tekkinud tagajärgi menetlustes, milles tunnistatakse lepingutingimus ebaõigluse tõttu tühiuks, ning võrreldes finantseerimisasutustega, kes on Hispaanias läbi aegade hüpoteegi realiseerimise menetlustes oma kulud kindlaks määranud kogu võlgnitava summa väärtuse põhjal. Finantseerimisasutuste suhtes leiavad hagejad, et selline tasakaalu puudumine poolte vahel võib tähendada võrdväarsuse põhimõtte rikkumist, mille kohaselt peavad sarnases riigisisese õiguse olukorras (käesoleval juhul finantseerimisasutuste algatatud hüpoteegi realiseerimise menetlused) kehtima samaväärsed eeskirjad, mis ei tähenda ebasoodsama olukorra tekkimist siinsel juhul tarbija jaoks. Nad väidavad lõpuks, et kulude vähendamine võib hoiatava mõju asemel olla stiimuliks ebaõiglased lepingutingimused koostanud müüjale või teenuseosutajale lisada oma lepingutesse ebaõiglasi tingimusi ja pärast nende asjus massiliselt kohtus vaielda.
- 9 Kostja leiab, et eelotsusetaotlust ei ole vaja esitada. Ta leiab, et liidu õiguse konkreetse sätte tõlgendamises ei ole õiguslikke kahtlusi ja et menetluskulude konkreetset suurust käsitlev kord on riigisiseses õiguskorras selgelt reguleeritud. Ta väidab samuti, et Euroopa Kohtul puudub pädevus lahendada kohtukulude küsimusi.

Eelotsusetaotluse põhjenduste kokkuvõte

- 10 Esiteks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Tribunal Constitucionali (konstitutsioonikohus) ja Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) kohtupraktika kohaselt, mida järgiti kohtusekretäri 1. oktoobri 2019. aasta määruses, peab hagihind olema kindlaks määratud hagiavalduses, st menetluse

algatamise ajal. Kui summa on kindlaks määratud, siis kui selles poolte vahel vaidlust ei ole, toimub selle menetluselemendi *perpetuatio* ehk kinnistamine, mida kohaldatakse muutmata kujul ülejäänud menetlusetappides või kohtuastmetes, kuna pooltel ei ole õigust muuta summat, mis on menetluse alguses lõplikult kindlaks määratud, esitades kaebusi või vaidlustades kohtukulude kindlaksmääramist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb selle kohtupraktika kooskõlas liidu õigusega.

- 11 Seega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 93/13/EMÜ artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on vastuolus seisukoht, et kui hageja on märkinud, et hagihind on kindlaks määramata, mida kostja ei ole vaidlustanud, kujutab see endast hageja enda toimingut, mis takistab tal kohtukulude kindlaksmääramise vaidlustamise menetluses kindlaks määrata nõuete majanduslikku väärtust, kuigi nõude majandusliku huvi kriteerium on summa kindlaksmääramise kriteerium (LEC artikkel 251), kuna tarbijale ei saa taastada faktilist ja õiguslikku olukorda, milles ta oleks siis, kui nimetatud lepingutingimust ei oleks olnud, vaatamata sellele, et kohus on teinud tema kasuks otsuse, milles lepingutingimus on ebaõiglaseks tunnistatud, ja kuna kulude piiramisega seotud ebamõistlikku menetlusnõuet ei kõrvaldata, kuigi selle kõrvaldamine tagaks tarbijale sobivamad ja tõhusamad vahendid oma õiguste õiguspäraseks kasutamiseks.
- 12 Teiseks kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas LEC artikli 394 lõige 3 on kooskõlas direktiivi 93/13/EMÜ artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekib nimelt küsimus, kas nimetatud riigisisese sättega lubatud kulude vähendamine on liidu õigusega kooskõlas, kuna selline vähendamine piirab seda, kui suures osas hüvitatakse tarbijale menetluskulud, mis tulenevad müüja või teenuseosutaja õigusvastasest ja kuritarvituslikust teguviisist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas nimetatud riigisisene õigusnorm on kooskõlas tõhususe põhimõttega, see tähendab, kas see muudab tarbijatele liidu õigusest tulenevate õiguste kohtuliku kasutamise võimatuks või ülemäära raskeks, kuna piirang, mis selle õigusnormiga on pandud tarbijale, kelle õigust on kohtus tunnustatud, tähendab, et tarbija peab kandma osa sellise kohtuvaidluse majanduslikust kulust, mille on põhjendanud ettevõtja õigusvastane teguviis, mida on samuti kohtus tunnustatud, ja mis väljendub selles, et tarbija peab kandma osa iseenda kohtukuludest, mis ei näi kuigi mõistlik.